

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙ ΠΕΡΙΒΟΛΟΙ ΑΙ ΠΥΛΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΑΝΟΔΟΙ

Αί ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου γινόμεναι ἀνασκαφαὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν ἀπὸ τοῦ 1958 μέχρι τοῦ 1963 ἔφερον εἰς φῶς πολὺτιμα στοιχεῖα, τὰ ὅποια πιστεύω ὅτι θὰ θέσουν τὰς περὶ τῶν τειχῶν τῶν Μυκηνῶν γνώσεις μας ἐντὸς ὀριστικῶν ἐπιστημονικῶν πλαισίων. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ θὰ περιγράψω κατὰ τομεῖς, ἀνταποκρινομένους πρὸς τὸν τρόπον ἐρεύνης, τὸν ὅποιον ἠκολούθησα. Προτοῦ προβῶ εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτὴν, αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εὐχαριστήσω τοὺς συνεργάτας, βοηθοὺς καὶ ἐργάτας, οἱ ὅποιοι ἐξησφάλισαν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐρένης μὲ τὴν πρόθυμον ἐργασίαν των. Θερμὰς εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τὸν Σπ. Ἰακωβίδην, εἰς τὸν Τ. Leslie Shear Jr., εἰς τὴν κ. Ἰόνην Μυλωνᾶ Shear, εἰς τὴν Ροζαλίνδην Παπαντωνίου, εἰς τὴν κ. Γ. Ἐ. Μυλωνᾶ, εἰς τὴν κ. Edwin Grossman, εἰς τὴν Δίδα Ὀλγαν Ἀλεξανδροῦ, εἰς τὴν Δίδα Elizabeth Brokaw, εἰς τὴν Δίδα Νίκην Μυλωνᾶ, εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας Ἀ. Πετρονώτην καὶ Richard Rothman, εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα τοπογράφον Ἰ. Μπαντέκαν καὶ εἰς τὸν πάντοτε πρόθυμον καλλιτέχνην Ν. Τομπάζην, ὁ ὅποιος ἐφιλοτέχνησε τὰς δημοσιευομένας φωτογραφίας. Εἰς τὸν ἔφορον τῆς περιοχῆς καὶ συνεργάτην κ. Νικόλαον Βερδελῆν ὀφείλονται ἴδιαι εὐχαριστίαι διὰ τὴν πρόθυμον συμπαράστασίν του. Εὐχαριστίας ἐπίσης ὀφείλω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βασιλικὴν Ἀεροπορίαν διὰ τὴν φωτογραφίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πίναξ 1.

Ἡ Ὑπηρεσία Ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων μοι παρέσχε πάντοτε ἀμέριστον τὴν βοήθειάν της καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλω χάριτας εἰς τὸ προσωπικόν της καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν διευθυντὴν της κ. Εὐστάθιον Στίκαν, ὁ ὁποῖός μοι ἐπέτρεψε νὰ δημοσιεύσω καὶ φωτογραφίας, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἐφιλοτέχνησεν. Εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν Γενικὸν αὐτῆς Γραμματέα συνάδελφον κ. Ἀναστάσιον Κ. Ὁρλάνδον ἐκφράζω καὶ ἐντεῦθεν τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν εἰς ἐμὲ ἀνάθεσιν τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Μυκηνῶν. Εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Πανεπιστημίου Washington, εἰς τοὺς πρυτάνεις Ethan A. H. Shepley, Thomas H. Eliot καὶ εἰς τὸν κοσμήτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Thomas S. Hall εἶμαι ἐπίσης εὐγνώμων, διότι κατέστησαν δυνατὴν τὴν παραμονήν μου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἀνάληψιν τῆς ἐρένης τῆς πόλεως τοῦ

Ἀγαμέμνωνος. Εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ εἰλικρινεῖς μου φίλους τῆς πόλεως τοῦ St. Louis, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν πρόθυμον χρηματικὴν τῶν βοήθειαν καθιστοῦν δυνατὰς τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐρεῦνας μου, ἐκφράζω τὴν παντοτινὴν μου εὐγνωμοσύνην. Εἰς τὴν Philosophical Society of America ἐκφράζω θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὰς ἐπανειλημμένας fellowships, διὰ τῶν ὁποίων μὲ ἐτίμησαν. Εὐχαριστίας ἐπίσης ὀφείλω εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν ἐν Ἀθήναις, συνάδελφον Κον Henry Robinson, διὰ τὴν πρόθυμον βοήθειαν τὴν ὁποίαν μοὶ παρέχει, ὅσας ἐπανερχομαι εἰς τὸ αἰώνιον ἄστυ. Εἰς τὴν ἀκαταπόνητον λειτουργὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας Δίδα Ἀρτεμισίαν Γιαννουλάτου ἐκφράζω ἰδίως εὐχαριστίας καὶ ὁμολογῶ βαθεῖαν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν φροντίδα, μὲ τὴν ὁποίαν περιβάλλει ἐκάστοτε τὰ εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐκδόσεις δημοσιεύμενα πονήματά μου.

Α. ΤΟ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΚΥΚΛΩΠΕΙΟΝ ΤΕΙΧΟΣ

Ἦδη τὸ 1895 ὁ ἀείμνηστος διδάσκαλος ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ νῦν σωζόμενον βορειοανατολικὸν ἄκρον τοῦ περιβόλου ἦτο νεωτέρα ἐπέκτασις τοῦ διὰ τειχῶν περικλειομένου χώρου τοῦ λόφου τῶν Μυκηνῶν¹. Ἡ ἐπέκτασις αὕτη περιλαμβάνει τὴν ὑπόγειον δεξαμενὴν, τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Περσεία κρήνη», τὴν «σύριγγα» τῆς νοτιοανατολικῆς γωνίας, τὴν γνωστὴν ὡς «Sally Port», καὶ τὴν μεταξύ των μικρὰν ἔκτασιν². Ἀφ' οὗ ἡ κατασκευὴ τῶν τειχῶν τῆς ἐπεκτάσεως εἶχε προχωρήσει ἀρχεῖα, τὸ ἀρχικὸν βορειοανατολικὸν τεῖχος ἐκηρυκτικῶς καὶ οἱ λίθοι του φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποίηθησαν διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ὑψηλοτέρων δόμων τῶν σκελετῶν τῆς ἐπεκτάσεως. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ γραμμὴ τοῦ ἀρχικοῦ βορειοανατολικοῦ τεύχους παρέμεινεν ἀβεβαία μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, μολοντί αὕτη ἐσημειώμετο ἄνευ ἐνδοιασμοῦ εἰς τὰ σχεδιογράφηματά τῆς ἀκροπόλεως.

Τὸ πρῶτον λεπτομερὲς τοπογραφικὸν σχέδιον τῶν Μυκηνῶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΟΥ καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ SCHLIEMANN εἰς τὸ περὶ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀνασκαφῶν σύγγραμμά του³. Ὁ ΔΡΟΣΙΝΟΣ σημειώνει δύο ἀναλημματικὸς τοίχους κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς αὐλῆς τῆς ἐπεκτάσεως δὲν παρέχει ὅμως οὐδὲ ἔνδειξιν ὑπάρξεως ἀρχαιοτέρου τεύχους εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην. Τοῦτο δὲ διότι τοιαῦται ἐνδείξεις τότε δὲν ἐφαίνοντο (εἰκ. 1, α).

Ὁ STEFFEN εἰς τὸ περίφημον τοπογραφικὸν τοῦ σχέδιον τῆς ἀκροπόλεως καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς αὐλῆς ἐσχέδιασεν ἕνα συνεχῆ τοῖχον, ὁ ὅποιος κατὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ μήκους του σχηματίζει καμπήν, καὶ τὸν τοῖχον τοῦτον ἐχαρακτήρισεν ὡς «kyklopische Stützmauer» (εἰκ. 1, γ).

Ὁ ΤΣΟΥΝΤΑΣ εἰς τὸ σχεδιογράφημα τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν, τὸ ὁποῖον

¹ CHR. TSOUNTAS, Zu einigen mykenischen Streitfragen, JdI 10, 1895, σ. 143 κέ.

² Περὶ αὐτῶν ὄρα κατωτέρω Κεφάλαιον Ζ.

³ H. SCHLIEMANN, Mycenae, London 1878, σχέδιον C. Σχεδιογράφημα τῶν περιγράμματος τῆς ἀκρο-

πόλεως ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν περιηγητῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐν οἷς ὁ GELL, The Itinerary of Greece, 1810, πίν. 3, σ. 144 - 145 καὶ ὁ LEAKE, Travels in the Morea, 1830, II, πίν. 4.

Γενική άποψη τής άκροπόλεως τών Μυκηνών.
Φωτογραφία τής Έλληνικης Βασιλικής 'Αεροπορίας.